

KİLİSENİN MAHİYETİ VE BOYUTLARI*

İsmet EŞMELİ**

ÖZET

Kilise teolojisi Hıristiyan ilahiyatında önemlidir. Kilisenin mahiyetiyle ilgili hususlar, Hıristiyan inanç esasları arsında yer almaktadır. Kilisenin mahiyeti hakkındaki tartışmalar Hıristiyan tarihinde önemli bir yer işgal etmiştir. İznik Konsili (325)'nde İznik İman Bildirgesi'nde kilisenin mahiyeti "tek/bir, kutsal, katolik ve apostolik" şeklinde liturjik olarak belirlenmesinin akabinde oluşan karışıklık neticesinde 381 yılında gerçekleştirilen Kadıköy Konsilinde neticeye bağlanmıştır. Buna göre, kilisenin mahiyeti "tek/bir, kutsal, katolik ve apostolik" olarak belirlenmiş ve genel kabul görmüştür.

Kilisenin tek/bir olması, İsa'nın isteği ile bütün Hıristiyanların, yani tüm kilise üyelerinin imanda, ibadette ve kilise yönetiminde birliğini ifade etmektedir. Kilisenin Kutsal olması, Kilisenin temel karakterinden olduğu ifade edilerek bu kutsallığın kaynağının inanlılar aracılığıyla değil Tanrı'nın bir lütfu veya armağanı aracılığıyla olduğu kabul edilmektedir. Kiliseye atfedilen Katolikliğin, genel olarak, lokal veya yöresel kelimelerin aksi bir anlamda kullanıldığı ve bu şekilde anlaşıldığı açıktır. Sosyal statüleri, ırkları ve kültürleri temel alan Kilise Katolik değildir. Apostoliklik, Kilisenin kendisini İsa tarafından havarileri üzerine kurmuş olduğunu ifade etmek için kullanılan bir sıfattır.

Kilisenin genel kabul görmüş beş farklı boyutu bulunmaktadır. Kilisenin birlik boyutu, kutsal metinlerde Kilise için kullanılan metaforlardan "İsa'nın (Mistik) Bedeni" ve "Tanrı'nın Halkı" metaforuyla yakından ilgilidir. Kuruluş boyutu ile Kilisenin görevlilerine ve otoritelerine güçlü bir vurgu yapılmaktadır. Sakrament boyutuyla Kilise, İsa'nın ve bütün insanoğlunun birliğinin sakramenti olarak kabul edilmiştir. Elçi boyutuyla Kilise, belli bir misyona sahip olup, o misyonu taşıma görevini üstlenmiş bir araçtır. Hizmetçi boyutuyla Kilise, zengin ve güçlü bir yapıya sahip olmalı ve insanların hayatlarının İsa Mesih'in hayatına benzemesi adına insanların hizmetindedir.

Anahtar Kelime: Kilise, Mahiyet, Boyut, İsa, Hıristiyanlık, Teoloji, God.

* Bu makale "Henri De Lubac'ın Kilise Anlayışı, Teolojik Görüşleri ve Katolik İlahiyatına Katkıları" adlı doktora çalışmamdan uyarlanmıştır.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Diyanet İşleri Başkanlığı, El-mek: ismet_esmeli@hotmail.com

NATURE AND MODELS OF CHURH

ABSTRACT

Ecclesiology is important in Christian Theology. The issues related to nature of the Church, is located in the Christian principles of faith. The debate about the nature of the church in Christian history has occupied an important place. In The Council of Nicaea (325, The church is determined liturgical as "one, holy, catholic and apostolic". After, in the Council of Chalcedon(381), it was agreed Church is "one, holy, catholic and apostolic". According to this, the nature of Church is decided and generally accepted as "one, holy, catholic and apostolic".

Church's One represents all Christians -all of the members of the church- in faith, worship and association management of the church with Christ's request. The holy of the church is the main character of its. This holiness stems from the gift of the grace of God not believers. Catholic characteristic attributed to the church is contrastly used with meaning local, in generally and it is clear that was understood in this sense. It is not catholic that the church based on Social status, race and culture. Apostolic is an adjective used to describe that the church itself was founded on the apostles by Jesus.

The church has five different models generally accepted. The unity of the Church is closely related to metaphor "Jesus (mystical) body" and "People of God" that of metaphors used for the Church in the scriptures. It is that the church seen as an Institution is a strong emphasis made on church officials and authorities. The Church as sacrament has been considered the sacrament of Christ and the unity of all mankind. The church as herald is tool, having a specific mission and undertaken the task of carrying the mission. The church as servant must have a structure rich and powerful and in the service of the people that people's lives in order to resemble Jesus Christ's life.

Key Words: Church, Nature, Model, Jesus, Christianity, Theology, God.

Giriş

Her dini yapının kendine has bazı özellikleri ve inanç esasları bulunmaktadır. Hıristiyanlıkta İsa, Tanrı ve Kutsal Ruh gibi kilise ve kiliseyle ilgili geliştirilen teoloji de önemli bir yere sahiptir. Özellikle, kilisenin mahiyeti ve boyutlarıyla ilgili esaslar Hıristiyan ilahiyat tarihinde önemli bir yer teşkil etmektedir. Hıristiyan İnançında kilisenin mahiyetinin ve boyutlarının bilinmesi önemlidir.

1. Kilisenin Mahiyeti

Hıristiyanlık ilk zamanlardan günümüze kadar "Kilise", İsa'ya inanan, kendilerini ona ve onun yoluna adayan ve İsa'yı kadın-erkek bütün herkes için bir umut olarak düşünen topluluğu ifade etmek üzere kullanılan bir kavramdır.¹ Kilise, genel anlamda İsa'ya inananlar topluluğunu

¹ Hans Küng, **The Catholic Church**, (Çev. John Bowden), The Modern Library, New York, 2003, s. 5.

ifade etmektedir.² Kilise mahiyeti bakımından birçok özelliklere sahiptir. Biz bu makalemizde Kilisenin mahiyeti başlığı altında, İznik İman Bildirisi'nde (İznik Konsili, 325) kabul edilen Kilisenin başlıca özelliklerini ele alıp inceleyeceğiz.

1.1. Kilisenin Bir'liği (One Church)

İznik İman Bildirisi'yle (İznik Konsili, 325) “tek/bir, kutsal, katolik ve apostolik” şeklinde Kilisenin nitelikleri litürjik mahiyette kullanılmaya başlanınca bu durum, dünya genelindeki Hıristiyanlar arasında kafa karışıklığına sebebiyet vermiştir.³ İznik İman Bildirgesi olarak bilinmekte olan bu açıklama, 381 yılındaki İstanbul Konsilinde tamamlanmış ve en evrensel iman esasları olarak tanımlanmaya başlanmıştır.⁴

Kilisenin Bir'liğinin (tekliği), Hıristiyanlar tarafından farklı şekillerde anlaşılmış olduğu bilinmekle birlikte burada bu farklılıklara değinilmeden, bu ifadeyle genel anlamda neyin kastedildiği aktarılmaya çalışılacaktır. Kısacası Kilisenin Bir'liği (tekliği) denilince kastedilen nedir? Hıristiyan iman esaslarına göre, yukarıda da belirtildiği üzere bir Kilisenin tek, kutsal, katolik ve apostolik olmasına inanılmalıdır. Kilisenin tek olmasının açıklanması, dünya üzerinde farklı yer ve zamanlarda “Kiliseler”in mevcudiyetinin nasıl anlaşılması gerektiği ve de gerçek anlamda İsa'nın Kilisesi hangisidir? gibi soru ve sorunların açıklığa kavuşturulması açısından oldukça önemli gözükmektedir. Daha doğrusu, biz bu makalemizde, bu durumun Hıristiyanlarca nasıl ele alınıp değerlendirilmiş olduğunu ortaya koymak olacaktır.

Öncelikle, Kilisenin Bir (tek) olmasının temelinde İsa'nın isteği yer almaktadır. İsa, Kilisesinin bir (tek) olmasını istemiştir.⁵ Bu bağlamda Kilisenin Bir'liği (tekliği) Hıristiyanlar açısından, özellikle Katolikler açısından, bütün Hıristiyanların -Kilisenin üyelerinin- İmanda, ibadette ve Kilise yönetiminde bir olmalarını ifade etmektedir.⁶

“Bu nedenle, Rab'bin uğruna tutuklu olan ben, aldığımız çağrıya yaraşır biçimde yaşamınızı rica ederim. Her bakımdan alçakgönüllü, yumuşak huylu, sabırlı olun. Birbirinize sevgiyle, hoşgörülle davranın. Ruh'un birliğini esenlik bağıyla korumaya gayret edin. Çağrınızdan doğan tek bir umuda çağrıldığımız gibi, beden bir, Ruh bir, Rab bir, iman bir, vaftiz bir, her şeyden üstün, her şeyle ve her şeyde olan herkesin Tanrısı ve Babası birdir”.⁷ “Bir ülke kendi içinde bölünmüşse, o ülke ayakta kalmaz”.⁸ “Bu ağıldan olmayan başka koyunlarım var. Onları da getirmeliyim. Benim sesimi işitecekler ve tek sürü, tek çoban olacak”.⁹

Başka bir anlayışa göre, Kilisenin Bir'liği, kaynağı itibariyle yani, Üçlü Tanrı'nın birliğiyle; kurucusu itibariyle yani, Tanrı kelamının ete kemiğe bürünmüş şekliyle oluşan İsa Mesih'le; Ruh'u itibariyle yani tüm Kiliseye egemen olan Kutsal Ruh'la oluştuğu açıklanmaktadır.¹⁰

² İsmet Eşmeli, “Hıristiyanlık Tarihinde Kilise ve ‘Kilise’ İçin Kullanılan Metaforlar”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/5 Spring 2014, s. 953-966.

³ Küng, **The Church**, Image Books, Garden City New York, 1976, s.341-342; Thomas P. Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 2003, s.132-133.

⁴ Küng, **The Church**, s.343.

⁵ Kenan HAS, “Tanrı Anlayış(Lar)ının Tezahürü: Yahve'den İsa'ya Geç(Emey)İş Sorunu Üzerine”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/5, Spring 2014, s. 1085-1096.

⁶ Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.1-3 ve 133.

⁷ Efesliler, 4:1-6.

⁸ Markos, 3:24.

⁹ Yuhanna, 10:16.

¹⁰ Richard D. Phillips, Philip G. Ryken, Mark E. Dever, **The Church**, PR Publishing, Company, Philipsbourg, New Jersey, 2004, s. 24-25; Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.1-3 ve 133.

Yuhanna'da yer alan şu pasajlar söz konusu birliğin anlamına ışık tutmaktadır: *“Yalnız onlar için değil, onların sözüyle bana iman edenler için de istekte bulunuyorum. Hepsini bir olsunlar. Baba, senin bende ve benim de sende olduğum gibi. Onlar da bizde olsunlar”*.¹¹

Hıristiyan inancı bakımından Kilisenin Bir'liğinin (tekliliğinin) temelini, yukarıda geçen pasajlardan da anlaşılacağı üzere, Baba-Oğul ve Kutsal Ruhun Teslis'te tek olduğu inancına dayandığı açıktır.¹²

Kilise, ilk bakışta hem tektir hem de çoktur. Pavlus'un *“ekklesia”* kelimesini birkaç anlamda kullandığı müşahede edilmekle birlikte Pavlus, *“ekklesia”* kelimesini en çok ve sık olarak lokal Kiliseyi ifade edecek tarzda kullanmıştır.¹³

Pavlus'un kullanım tarzına bir örnek olarak şu ifadeleri gösterebiliriz: *“Tanrı'nın isteğiyle Mesih İsa'nın elçisi olmaya çağrılan ben Pavlus ve kardeşimiz Sostenis'ten Tanrı'nın Korint'teki topluluğuna selam! Mesih İsa'da kutsal kılınmış ve kutsal kılınmaya çağrılmış olan sizlere ve hepinizin rabbi İsa Mesih'in adını her yerde anan herkese babamız Tanrı'dan Rab İsa Mesih'ten lütuf ve esenlik olsun”*.¹⁴

Pavlus'un, Koloseliler ve Efesliler'e olan mektuplarında *“ekklesia”* kelimesini daha soyut veya evrensel olarak kullandığı görülmektedir ki, bu daha geneldir.¹⁵ Kilisenin Bir'liğiyle ilgili olarak Pavlus, burada İsa hakkında konuşurken İsa'yı Kilisenin veya bedeninin başı olarak görür. Pavlus'un bu kullanımını, Kilisenin Bir'liğini (tekliliğini) ifade ettiği kabul edilmektedir.¹⁶ Yukarıda da belirttiğimiz üzere burada Pavlus'un Kilisenin Bir'liğini İsa'da olan birlikle ifade ettiği anlaşılmaktadır.¹⁷

Pavlus, Efeslilere olan mektubunda Kilisenin Bir'liğini veya Yahudilerle Yahudi olmayanların birliğini, tek olduğunu belirtmek için farklı bir metafor¹⁸ kullanmıştır.

“Çünkü Mesih kendisi barışıklığımızdır. Kutsal Yasa'yı, buyrukları ve kurallarıyla birlikte etkisiz kılarak iki topluluğu birleştirdi. Kendi bedeninde aradaki engel duvarını yani düşmanlığı yıktı. Amacı, iki topluluktan yeni bir insan yaratarak esenliği sağlamak, düşmanlığı çarmıhta öldürmek ve çarmıh aracılığıyla bir bedende iki topluluğu Tanrı'yla barıştırmaktır”.¹⁹ *“Buna göre artık yabancı ve garip değil, kutsallarla birlikte yurttaş ve Tanrı'nın ev halkısınız. Elçilerle peygamberlerden oluşan temel üzerine bina edildiniz. Köşe taşı Mesih İsa'nın kendisidir. Bütün yapı Rab'be ait kutsal tapınak olmak üzere O'nda kenetlenip yükseliyor. Siz de Ruh aracılığı ile Tanrı'nın konutu olmak üzere hep birlikte Mesih'te bina ediliyorsunuz”*.²⁰

Burada yine Pavlus'un, Kilisenin beden olarak İsa'nın tek bedeninde ve Kutsal Ruh'ta olan birlikteliğine vurgu yaptığı ve böylece de Kilisenin Bir'liğine (tekliliğine) işaret ettiği anlaşılmaktadır.

¹¹ Yuhanna, 17:20-21.

¹² Küng, **The Church**, s.341-342.

¹³ Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.132.

¹⁴ Korintliler 1, 1-3.

¹⁵ Korintliler 1, 12:28 (Tanrı Kilisede ilkin elçileri, ikinci olarak peygamberleri, üçüncü olarak öğretmenleri, sonra mucize yapanları, hastaları iyileştirme armağanlarına sahip olanları, başkalarına yardım edenleri, yönetme yeteneği olanları ve çeşitli dillerle konuşanları atadı).

¹⁶ Küng, **The Church**, s.355-356; Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.133.

¹⁷ Koloseliler, 1:18 (Bedenin, yani inanlılar topluluğunun başı O'dur. Her şeyde ilk yeri alsın diye başlangıç olan ve ölümler arasından ilk doğan O'dur).

¹⁸ Bu metaforlar: “Tanrı'nın Halkı, Tanrı'nın Hane Halkı, Tanrı'nın Konutu”.

¹⁹ Efesliler, 2:14-16.

²⁰ Efesliler, 2:19-22.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

Kilisenin Bir'liği hususunda tarihsel süreç içinde bazı farklılıkların olduğu bilinmektedir. Bu, asıl itibarıyla Hıristiyan İnanlıları tarafından Kilisenin tarihsel süreç içerisinde farklı şekil ve özellikte anlaşılmış olmasından kaynaklanan ve aynı Kilisenin tezahürünün farklı olduğunu ifade eden bir durumdur. Bu hususu, Hans Küng şöyle ifade etmiştir:

"Bu farklı tezahürlere sahip Kiliseler bir değerini yasal olarak kabul ettiği müddetçe, o Kiliseler birbirlerini aynı tek Kilisenin bir parçası olarak gördükleri sürece, ibadet açısından bir değeriyle aynı olduğu ve genel anlamda hizmetlerini yaptığı sürece ve zorlukta, eziyet ve zulümde birbirlerine yardım ettikleri müddetçe Tek olan Kiliseden farklı yer, zaman ve özelliğe sahip olsalar dahi ancak onların ayrılığından değil birliğinden (teklüğünden) söz edilebilir".²¹

Kilisenin Bir'liği farklı şekillerde değerlendirilmekle birlikte, Hans Küng burada Kilisenin Bir'liğine dair prensipleri kısaca özetlemiş gibi görünmektedir. Küng, devamla bu konuda aşağıdaki cümlelere yer vermektedir.

"Bütün bu farklılıklar, birbirinden farklı Kiliseler arasındaki, kendiliğinden yok olup İsa'nın Kilisesi'nin Bir'liğinde (tek oluşunda) hepsi bir olacaktır. Bu farklılıklar da illaki Kiliselerin ayrı olmasını gerektirmediği gibi Kilisedeki bir ayrılık anlamına da gelmez. Farklı Kiliselerin bulunması bizzat Kilisenin Bir'liğini tehlikeye atacak değildir. Kiliselerin bu farklılıkları yasal bir Kilisenin ayrılığının dışı vurumu değildir. Farklı lokal Kiliseler, bölgesel Kiliseler ve ayinler farklı günah çıkarma veya itirafı haline gelir".²²

Katolik kaynaklarda, Kilisenin Bir'liğinin (teklüğü) farklı açılardan değerlendirilmiş ve bu hususta aşağıdaki ifadeler yer verilmiştir:

a. Kilise, kendi kaynağı bakımından tektir: "Bu Sır'ın kaynağı ve yüce örneği bir tek Tanrı Baba'nın ve Oğul'un, Kutsal Ruh'un birliğinde bulunan kişilerin üçlüğündedir".

b. Kilise, kurucusu itibarıyla tektir. Çünkü "kişi olarak cisimlenen Oğul bütün insanları "Haç"ı sayesinde Tanrı'yla barıştırdı ve herkesi bir tek halkta ve bir tek Bedende topladı"

c. Kilise, Ruhu sayesinde tektir: "İnanlılarda oturan ve bütün Kilise'yi dolduran ve idare eden Kutsal Ruh, inanlıların hepsini birbirine sıkı sıkıya bağlayarak, onlar arasındaki bu eşsiz birliği, Kilise Birliğinin temeli olan Mesih'te gerçekleştirir."²³

Yukarıda açıklanan birliğin bağları veya bu birliği sağlayıcı unsurları, Hıristiyanlar arasında şu şekilde değerlendirilmiştir: "Bunların hepsinin üzerinde yetkin birliğin bağı sevgidir".²⁴ Farklı yerlerdeki Kiliselerin birliği, inan birliğinin gözle görülür bağlarıyla güvence altına alınmıştır. Bunlar da: 1. "Havarilerden miras alınmış tek inancı açıkça beyan etme". 2. "Tanrısal kültü, özellikle de Kilise sırlarını ortak olarak kutlama". 3. "Ruhbanlık Sırrı ile havarilerin mirasının devam etmesi ve Tanrı ailesinin kardeşçe uyum içinde olması"dır.²⁵

Lumen Gentium'da, Kilisenin Bir'liği (teklüğü) ile alakalı olarak geçen şu pasaj, konunun daha net anlaşılmasına yardımcı olacaktır: "Mesih'in biricik Kilisesi, 'Kurtarıcımız dirildikten sonra başına geçsin diye Petrus'a ve onu geliştiresin ve yönetsinler diye öteki havarilere emanet ettiği Kilise'dir'. Bu Kilise, dünyada oluşmuş ve organize olmuş bir topluluk olarak Petrus'un

²¹ Küng, **The Church**, s.356.

²² Küng, **The Church**, s.357.

²³ http://www.vatican.va/archive/ccc_css/archive/catechism/p123a9p3.htm (05.06.2014); Catechism of Catholic Church, Part 1 Section 2.

²⁴ Koloseliler 3:14.

²⁵ Lumen Gentium 14.

halefi ve onunla birlik içinde olan episkoposlar tarafından yönetilen Katolik Kilisesi'nde gerçekleşmiştir"²⁶

Katolik Kilisesi açısından, “Kilise birdir, çünkü kaynağı ve yüce örneği Kişilerin Üçlü Birlik’indeki bir tek Tanrı’nın birliğindedir; kurucu ve baş olarak Mesih İsa, bütün halkları bir tek bedende topluyor; Ruh olarak Kutsal Ruh da bütün inanlıları Mesih’in birliğinde birleştiriyor. Kilise'nin bir tek imanı, bir tek Sırlı yaşamı, bir tek Apostolik vasiyeti ve bir tek ortak umudu ve aynı sevgisi vardır”.²⁷ cümleleri, bize Kilisenin Bir’liğinin (tekliğinin) nasıl anlaşıldığını göstermesi açısından dikkate değerdir.

Ayrıca, Kilisenin Bir’liğini açıklamak için yukarıdaki bilgilerle paralellik arz eden şu cümleler, konuya açıklık getirmesi bakımından önemlidir: “Kilisenin bir olması sağlanmıştır, gerçekleştirilmiştir. Çünkü tek bir Çoban tarafından tek bir sürü olmak üzere bizler toplandık. Yani birbirimizle olan ‘bir’liğimiz, Mesih’le birleştirilmiş olmamızın bir sonucudur. Bu ‘bir’lik gerçeği Kilisenin, her ne kadar yerel oluşunda doğru olsa da; genel anlamıyla da bu Kilise ‘bir’dir. Çünkü İsa Mesih’in tek bir Bedeni vardır: Bu da Kilisedir. Bizlerin ‘bir’liği, İsa Mesih’ten gelir ve bu da şu demektir: Bizler bunu, İsa Mesih’ten bir armağan olarak aldık”.²⁸

1.2. Kilisenin Kutsallığı

Kilisenin kutsallığının kaynağı veya kutsal sayılmasının araçları birbirinden farklı ve birbiriyle bağlantılı olan pasajlardan yola çıkılarak değerlendirilmiştir. Biz şimdi burada mümkün olduğunca bunlara yer vermeye ve bunları bilimsel olarak ele alacağız.

Kilisenin Bir’liği ile ilgili olan bazı hususlar kutsallığı ile alakalı olarak da karşımıza çıkmaktadır. Kilisenin Kutsal olması, Kilisenin temel karakterinden olduğu ifade edilerek bu kutsallığın kaynağının inanlılar aracılığıyla değil Tanrı’nın bir lütfu veya armağanı aracılığıyla olduğu kabul edilmektedir. Yani, Kilisenin kutsallığı ile ilgili olarak inanlıların bir rolü olmadığı, aksine Kilisenin kutsallık özelliğinin bir ve kutsal olan Tanrıdan kaynaklandığı ifade edilmiştir.²⁹

İncil’de kişiler, yer ve eşyalar, Tanrıyla olan bağlantıları dolayısıyla Kutsal olarak nitelendirilmiştir. Mesela İsrail, Tanrıyla olan antlaşmaları nedeniyle kutsal olarak nitelendirilmiştir.³⁰ Kilisenin kutsallığının, bu kutsallığın Tanrıyla olan ilişkisinden³¹ geldiği açıktır. Onların kutsallığı Tanrı’nın işleriyle bağlantılarına bağlıdır ve onlar Kutsal Ruh tarafından kutsanmış ve kutsal olarak adlandırılmış³² İsa Mesih tarafından kutsallaştırılmıştır.³³ Bu açıdan, Hıristiyan toplumu İsa’nın bedenidir,³⁴ Tanrı’nın binasıdır,³⁵ Tanrı’nın kutsal tapınağı ve kutsal evidir.³⁶

Başka bir açıdan Kilisenin kutsallığı, Kutsal Ruh ve Baba Tanrı ile bağlantılı olarak İsa Mesih aracılığıyla açıklanmış ve bu yönde bir kabul görmüştür. Şu cümlelerin bu durumu izah eder nitelikte olduğu açıkça görülecektir: "Kilise inanç ışığında hep kutsaldır. Baba ve Kutsal Ruh’la birlikte ‘biricik Kutsal’ olarak ilan edilen Tanrı’nın Oğlu Mesih, Kilise’yi eşi gibi sevmiş, onu

²⁶ Lumen Gentium 8.

²⁷ Phillips, Ryken, Dever, **The Church**, s. 38.

²⁸ <http://www.hristiyan.net/Kiliseogretisi/Rev: Donald Cobb>.

²⁹ George H. Tavard, **The Church, Community of Salvation**, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1992, s. 101.

³⁰ Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.137; Çıkış, 19:5-6.

³¹ Romalılar, 1:7, 12:13, 15:25; Korintliler 1, 14:3, 16:1.

³² Korintliler 1, 1:2.

³³ Romalılar, 15:16.

³⁴ Korintliler 1, 12:27

³⁵ Korintliler 1, 3:9.

³⁶ Efesliler, 2:21-22.

kutsallaştırmak amacıyla onun uğruna kendini feda etmiş, onunla kendi Bedeni gibi birleşmiş ve ona Tanrı'nın Yüceliği için Kutsal Ruh'un lütfunu bahşetmiştir."³⁷ Kilise, Tanrı'nın kutsal halkıdır.³⁸

Mesih'le birleşmiş Kilise, Onun sayesinde kutsallaşır; Kilise de Onun sayesinde ve onda kutsallaştırıcı olur. Kilise'nin bütün işi insanların Mesih'te kutsallaşmasına ve Tanrı'nın yücelmesine yöneliktir. Esenliğin bütün yolları Kilise'ye teslim edilmiştir.³⁹

Hristiyan topluluğunu ifade eden bilgiler ve bu topluluğun hepsi birden İsa'nın bedeni olarak düşünülünce Kilisenin, hem kutsal hem de günahkâr Kilise olduğu kabul edilmektedir. Yani, Kilise hem kutsaldır hem de günahlıların Kilisesidir. Bu hususla alakalı olarak farklı açıklamalar yapılmıştır. Mesela, Doğu Kiliseleri ve Katolik Kilisesi, Kilisenin günahkâr olduğu hakkında konuşma hususunda isteksizliklerini belirtmişlerdir. Çünkü burada Kilise, bir sakrament olarak anlaşılmaktadır.⁴⁰

II. Vatikan Konsilinde Kilisenin kutsallığıyla alakalı olarak Lumen Gentium'da şu ifadeler yer verilmiştir: "Kilisenin kutsallığı bir defa mükemmel olarak gerçekleşmiştir ve hala ilk kutsallığını korumaya devam etmektedir ve her zaman da arınmaya, temizlenmeye ihtiyacı vardır"⁴¹ İlk olarak, Kilise yeryüzünde kusurlu olsa da, onun gerçek bir kutsallıkla bezenmiş⁴² olduğu vurgulanmıştır. İkinci olarak, durumları ve yaşam biçimleri ne olursa olsun Mesih'e inanan böylesi büyük ve böylesi bol esenlik yoluyla güçlendirilmiş herkesin, kendi yolunda yürümek üzere Tanrı tarafından Baba'nın yetkin kutsallığına erişmeye çağrılmış olduğu⁴³ belirtilmiştir. Üçüncü olarak sevginin, kutsallığın can damarı olduğu; herkesin sevmeye çağrıldığı ve sevginin onlara Ruh verdiği⁴⁴ bilgisine yer verilmiştir.

Kilisenin kutsallığı, Meryem Ana ile bağlantılıdır. Kilise, Meryem'in kişiliğinde kendisini lekesiz ve pürüzsüz yapan yetkinliğe ulaşmış olmaktadır. Meryem ile Kilise arasında bu bağlamda bir paralellik kurulmuştur. Kilise, onun sayesinde tamamen kutsaldır.⁴⁵ Kilise kutsaldır, çünkü Tanrı ona kutsal hediyeler vermiştir. Bu kutsal hediyelerin ne olduğunu da yine kutsal metinlerden hareketle öğreniyoruz.⁴⁶ Tanrı'nın bu vermiş olduğu hediyelerden dolayı Kilisenin kutsal oluşu yine Tanrıyla bağlantılı olarak açıklanmış ve böylece Kilisenin Kutsal olduğu kabul edilmiştir.

1.3. Kilisenin Katolikliği (Evrenselliği)

Kilisenin Katolikliği hakkında detaylı bilgilere geçmeden önce, bu konuda yapılan çalışmaların hemen hemen hepsinde görüldüğü üzere, biz de burada "Katolik" kelimesinin ifade ettiği anlamlara ve kullanım tarihçesine değinerek konuya giriş yapmanın daha isabetli olacağını düşünmekteyiz.

Katolik denilince akla ilk olarak evrensellik gelmektedir.⁴⁷ Ancak, bu hususta tam anlamıyla bir birliktelik sağlanabilmiş değildir. Yunanca'da *katholikos* kelimesi 'tamamen'

³⁷ Lumen Gentium 39;

³⁸ Lumen Gentium 12; Tavad, **The Church**, , s.102.

³⁹ Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.137.

⁴⁰ Lumen Gentium 1.

⁴¹ Lumen Gentium 8.

⁴² Lumen Gentium 48.

⁴³ Lumen Gentium 11.

⁴⁴ Lumen Gentium 42.

⁴⁵ Lumen Gentium 65.

⁴⁶ Tanrı'nın Kelamı (Sözü) : Yakup 1:21, Petrus 1, 1:23; Kilise Yönetimi, Görevi: Korintliler 2, 5:18, Efesliler, 4:11-12; Sakramentler: Yuhanna, 3:5, 20:23, Korintliler 1, 6:11, 11:27, Yakup, 5:14-15.

⁴⁷ Chirstopher O' Donnell, O. Carm, **Ecclesia**, s.79-81.

anlamındaki *kat'halos* kelimesinden türetilmiştir. Bu kelime, Yunanca'da, o dönemde kullanıldığı zamanlarda, tamamen, büsbütün veya genel anlamlarında kullanılmıştır.⁴⁸

Hıristiyanlık tarihi açısından Katolik kelimesi ilk olarak Antakyalı İgnatius tarafından İzmirlilere gönderdiği mektubunda M.S. 110 yılında ve evrensel anlamında kullanılmıştır.⁴⁹ Yeni Ahit'te Kilise ile ilgili olarak sadece bir yerde "tamamıyla", "büsbütün" ve "tam olarak" anlamlarına gelen zarf kullanılmıştır. Fakat Kilise kendisi Katolik olarak nitelendirilmemiştir.⁵⁰ Avery Dulles, İgnatius'un mektubunda ve daha sonra Polycarp (Polikarp)'da Katolik sıfatının geçtiğini not eder ve burada geçen kullanımından farklı anlamlarının çıkarılmasının mümkün gözükmediğini ifade eder.⁵¹

Kiliseye atfedilen Katolikliğin, genel olarak bakıldığında, lokal veya yöresel kelimelerin aksi bir anlamda kullanıldığı ve bu şekilde tercüme edildiği açıktır. Yukarıda da bahsi geçtiği üzere Polycarp, katolik kelimesini dünya üzerindeki tüm Kiliseleri içine alacak anlamıyla kullanmıştır. Sullivan ise, Kilisenin katolik oluşunu ikinci yüzyılda Ortodoks Hıristiyanlıktan ayrılmaya başlayan sayısız heretik ve ayrılıkçı gurupların Kiliseleri ile gerçek anlamda tek ve evrensel olan İsa'nın Kiliselerini ayırt etmek için kullanmıştır.⁵²

Katolik kelimesi yukarıda kısaca değindiğimiz kadarıyla birkaç anlamı içinde barındırmaktadır. Bu açıdan, Kilisenin katolikliği denilince de farklı yorumlar ya da yaklaşımların olması kaçınılmazdır. İlk olarak, katolik tamamen veya büsbütün anlamındadır. Kilisenin Katolikliği denilince, kutsal pasajlarda da ifade edildiği üzere, Pentekost günü Kilisenin oluşum anlatısında öngörüldüğü gibi, İsa'da yeniden barıştırılan her şeyi ve Kutsal Ruh'ta birleştirilen her şeyi⁵³ ifade ettiği ve sosyal statüleri, ırkları ve kültürleri temel alan Kilisenin Katolik olamayacağı anlaşılmalıdır.⁵⁴ İkinci olarak, Kilisenin öğretileri ve temel inançları açısından Katolik olduğu anlatılmaktadır. Katolik ibaresi, yerel olsun veya evrensel olsun her yerdeki bütün Kiliseler için kullanılmıştır. Geleneksel anlayışa göre, Kilise dünyanın sonuna kadar devam edecektir, kurtuluş için gerekli olan bütün öğretileri öğretmeyi sürdürecektir, bütün insanları eğiterek günahın her türlüşünden temizleyecek ve insanların her türlü erdeme ulaşmasına vesile olacaktır. Bu anlayış çerçevesinde Kilise, üstlendiği görev açısından değerlendirilerek Katolik olmaktadır.⁵⁵ Üçüncü olarak, yukarıda da belirttiğimiz şekliyle Kilisenin katolik olması, heretik veya sapkın toplulukların aksine Kilisenin gerçek Kilise olması manasında kullanılmıştır.⁵⁶ Kilisenin Katolikliğinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı ümidiyle Lumen Gentium'un şu cümlelerine yer vermek yerinde olacaktır:

"Mesih halkların ışığıdır: Kutsal Ruh'ta toplanmış olan kutsal Konsil, İncil'in iyi haberini bütün yaratıklara bildirerek, Kilise'nin çevresinde parlayan Mesih'in aydınlığını bütün insanlara

⁴⁸ Phillips, Ryken, Dever, **The Church**, s. 69.

⁴⁹ Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.138;

⁵⁰ Küng, **The Church**, s.384

⁵¹ Avery Dulles, **The Catholicity Of The Church**, Oxford Üniversty Press, New York, 1985, s.13-16.

⁵² Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.139.

⁵³ Elçilerin İşleri, 2:5-11 ("O sırada Yeruşalim'de, dünyanın her ülkesinden gelmiş dindar Yahudiler bulunuyordu. Sesin duyulması üzerine büyük bir kalabalık toplandı. Herkes kendi dilinin konuşulduğunu duyunca şaşakaldı. Hayret ve şaşkınlık içinde, "Bakın, bu konuşanların hepsi Celileli değil mi?" diye sordular. Nasıl oluyor da her birimiz kendi ana dilini işitiyor? Aramızda Partlar, Medler, Elamlılar var. Mezopotamya'da, Yahudiye ve Kapadokya'da, Pontus ve Asya İli'nde, Frikya ve Pamfilya'da, Mısır ve Libya'nın Kirene'ye yakın bölgelerinde yaşayanlar var. Hem Yahudi hem de Yahudiliğe dönen Romalı konuklar, Girtililer ve Araplar var aramızda. Ama her birimiz Tanrı'nın büyük işlerinin kendi dilimizde konuşulduğunu işitiyoruz.").

⁵⁴ Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s.140; Tavard, **The Church**, s.104-105.

⁵⁵ Dulles, **The Catholicity of The Church**, s.13-16; Phillips, Ryken, Dever, **The Church**, s. 72; Lumen Gentium 13.

⁵⁶ Rausch, **Towards A Truly Catholic Church**, s. 140; Phillips, Ryken, Dever, **The Church**, s. 73-74.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

yaymayı şiddetle dilemektedir.⁵⁷ İkinci Vatikan Konsili'nin Kilise hakkındaki dogmatik yasası Lumen Gentium bu sözlerle başlar. Bununla Konsil, Kilise hakkındaki inanç maddesinin tamamen Mesih İsa ile ilgili maddelere bağlı olduğunu gösterir. Kilise'nin Mesih'ten başka ışığı yoktur; bu ışık Kilise Babalarının çok sevdikleri bir benzetmeye göre bütün ışığını güneşten alarak yansıtan ayın ışığına benzer.

Katolik Hıristiyanlar açısından Kilisenin katolikliği iman esasları maddelerinde genel olarak aşağıda yer alan cümlelerle paraleldir. "Kilise'nin "Kutsal" ve "Katolik (evrensel)" olduğuna ve "Bir" ve "Havarilerden Gelen" olduğuna inanmak –İznik, İstanbul İnanç İlkeleri Formülü'nün eklediği gibi- Tanrı Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a olan inanç ayrılmaz bir bütündür. Havariler İnanç İlkeleri Formülü'nde Tanrı'yla eserlerini karıştırmamak ve açıkça Tanrı'nın Kilise'ye vermiş olduğu tüm armağanları açıkça Tanrı'ya mal etmek için Kilise'ye değil, "bir tek Kutsal Kilise'ye" inandığımızı belirtiriz"⁵⁸ ifadeleri yer almaktadır.

1.4. Kilisenin Apostolikliği

Apostolülük, Kilisenin kendisini İsa tarafından havarileri üzerine kurmuş olduğunu ifade etmek için kullanılan bir sıfattır. Yani "Kilise apostoliktir" ibaresi, Kilisenin İsa'nın Havarileri üzerine kurduğu Kiliseye dayandığını ifade etmek için kullanılmaktadır.⁵⁹

Bir Kilisenin apostolik oluşu yani havarilere dayanması, Hıristiyanlarca genel hatlarıyla şöyle anlaşılmıştır: İlk olarak Kilisenin üzerine kurulduğu havariler, İsa Mesih'in kendisi tarafından seçilmiş ve misyon için gönderilmiştir. Buna göre Kilise, İsa tarafından gönderilen havarilerin temeli üzerine kurulmuş ve öyle kalmıştır.⁶⁰ İkinci olarak, kendisinde var olan Kutsal Ruh sayesinde havarilerden duyduğu sağlıklı sözleri, iyi mirası, öğretiyi korur ve iletir.⁶¹ Bu anlamda da Kilise apostolik olarak anlaşılmıştır. Üçüncü olarak ise Kilise, Mesih'in yeniden gelişine kadar yöneticilik sorumluluğunu üzerlerine alan havarilerin takipçileri aracılığıyla, havariler tarafından eğitime, kutlulaşmaya ve yönetilmeye devam eder⁶² anlayışı nedeniyle apostolik olarak anlaşılmıştır.

Kilisenin apostolik olarak anlaşılmasında iki nokta vurgulanmaktadır. Birincisi, Kilisenin gerçek ve tek olan İsa'nın Kilisesi olduğuna yapılan vurgudur. İkincisi ise, Kilisenin İsa tarafından havarileri üzerine kurulan Kilise olduğuna yapılan vurgudur. Hıristiyanlık açısından bir Kilisenin bu iki nokta açıdan apostolik olması önemlidir.⁶³

2. Kilisenin Boyutları

Kilisenin genel kabul görmüş beş farklı boyutu bulunmaktadır. Elbette bu boyutların sayısı farklı açılardan ele alınıp değerlendirilişine göre farklılık arz edebilecektir. Burada, ön plana çıkmış olan boyutlarına yer verilecek ve bu boyutlar açıklanacaktır.

2.1. Komünyon (Birlik) Olarak Kilise

Birlik (cemaat) anlamında kullanılan "communion" kelimesinin kısaca bir tahlilini yapmanın veya bu konuda yapılmış araştırmalar çerçevesinde açıklayıcı mahiyette olabileceğini

⁵⁷ Lumen Gentium 1.

⁵⁸ <http://www.usccb.org/beliefs-and-teachings/what-we-believe/catechism/catechism-of-the-catholic-church/epub/index.cfm> (25.05.2014); Catechism of the Catholic Church.

⁵⁹ Tavad, **The Church**, s.110.

⁶⁰ Matta, 28:16; Matta, 28:19; Galatyalılar, 1:1; Efesliler, 2:20.

⁶¹ Elçilerin işleri, 2:42; Timeteos 2, 1:13-14.

⁶² Ad Gentes: Decree On The Mission Activity of The Church, 5.

⁶³ Efesliler, 2:20; Dulles, "The Church as 'One, Holy, Catholic, and Apostolic" **Evangelical Review of Theology** 23, sayı: 1, January, 1999, ss. 15-25.

düşündüğümüz bilgilere yer vermenin daha İsa'etli olduğu düşünülmüştür. İngilizce "comunion" kelimesi, Latince'deki "communio" kelimesinden alınarak kullanılmaktadır. Latince'de kullanılan bu kelimenin kökü, asıl itibariyle Yunanca bir kelime olan "koinonia" kelimesine dayanmaktadır. Ancak Hıristiyanlar bu kelimeyi Yunanca'daki anlamından farklı bir anlamda kullanmaktadırlar. Yunanca'da "koinonia" kelimesi, toplum tarafından müştereken oluşturulmuş olan şeyleri anlatmak için kullanılmıştır. Bu kelime, topluma mal olmuş olan veya topluma ait olan şeyler anlamına gelmektedir.⁶⁴

Kilisenin birlik boyutu, kutsal metinlerde Kilise için kullanılan metaforlardan "İsa'nın (Mistik) Bedeni" ve "Tanrı'nın Halkı" metaforuyla yakından ilgilidir.⁶⁵ Bir sonraki bölümde bu konu daha ayrıntılı olarak aktarılacaktır. Birlik olarak Kilisenin temelinde, Kilisenin birbirleriyle bağlantılı bir birlik veya topluluk olduğu inancı yer almaktadır. Kilisenin İsa'nın bedeni olarak algılanmasında da Kilisenin İsa'yla olan bağının, İsa'nın birleştirici rolünün ve Kilisenin İsa'nın bedeni, İsa'nın da Kilisenin başı olarak anlaşılmasının büyük önem taşıdığı açıktır. Bu nedenle Kilisenin bu boyutu, Kilise-İsa, Kilise-Kilise, Kilise-Kutsal Ruh ve Kilise-Tanrı arasındaki ilişkiler üzerine yoğunlaşmaktadır.⁶⁶ Kilisenin, bu boyutuyla sevginin, kabulün, bağışlamanın, bağlılığın ve samimiyetin en temel yönünü teşkil etmiş olmaktadır.⁶⁷ Bu yönüyle Kilise, adalet, barış ve karşılıklı sevgiyi kendi içerisinde gerçekleştirmiş ve bunu yaşamış bir topluluk veya birlik olarak kabul görmüştür.⁶⁸

Yves Congar, Kilisenin insanoğlunun bir topluluğu, birliği ve bir cemiyeti olduğuna özel bir vurgu yapmıştır. Birlik olarak Kilise hususunda Congar, iki veçhenin bulunduğunu ifade etmiş ve "Kilise bir yandan Tanrı ve İsa Mesih'te erkek, kadın ve çocuklardan oluşan bir cemiyet veya birliktir. Diğer yandan ise Kilise, bu cemiyet vasıtasıyla gerçekleşmiş ve devam etmekte olan bir bütün olarak karşımıza çıkar"⁶⁹ ifadelerine yer vermiştir.

Jerome Hamer de, ki kendisi Dominikendir, Congar gibi Kilisenin bir birlik olduğu görüşündedir. Jerome Hamer, Kilisenin(birliğin) İsa'nın bedeni oluşundan kaynaklandığını dile getirmiştir. İsa'nın Bedeni İmajı, Kilisenin birlik(cemaat) olarak anlaşılmasında anahtar görevi üstlenmektedir. Bu yapısal bir gerçekliktir ve Kilisenin İncil'e dayalı diğer iki imajıyla (Tanrı'nın Halkı ve Kutsal Ruhun tapınağı) yakından bağlantılıdır.⁷⁰

İsa'nın bedeni olarak Kilise imajı, "bir bedende ayrı ayrı işlevleri olan çok sayıda üyemiz olduğu gibi, çok sayıda olan bizler de Mesih'te tek bir bedeniz ve birbirimizin üyeleriyiz."⁷¹ ve "beden bir olmakla birlikte birçok üyeden oluşur ve çok sayıda bu üyelerin hepsi tek bir beden oluşturur. Mesih de böyledir."⁷² pasajlarında geçtiği gibi karşılıklı birliği, karşılıklı ilgiyi ve lokal-yerel toplulukların karşılıklı olarak bir diğerine olan bağımlılığını belirtir veya ifade eder. Diğer taraftan Romalılar'da ve Efesliler'de İsa'nın liderliğine olan vurgu ve ona inananların tamamının birliği ve onların birbirine olan bağlılığı belirtilir.⁷³

⁶⁴ Jeffrey Vander Wilt, **A Church Without Borders**, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1962, s.10; Christopher O' Donnell, O. Carm, **Ecclesia**, s.94-98.

⁶⁵Michael G. Lawler, Thomas J. Shanahan, **A Church: A Spirited Communion**, The Liturgical Press, Collageville, Minnesota, 1995, s.1-15.

⁶⁶ Rausch, *Towards A Truly Catholic Church*, s. 64.

⁶⁷ Wilt, **A Church Without Borders**, s.14-16; Fergus Kerr, **Twentieth-Century Catholic Theologians**, Blackwell Publishing, 2007, s. 42.

⁶⁸ Dulles, **Models of The Church**, Image Books, New York, 1987, s. 53.

⁶⁹ Kerr, **Twentieth-Century Catholic Theologians**, s. 42.

⁷⁰ Dulles, **Models of The Church**, s. 45-53.

⁷¹ Romalılar, 12:4-5.

⁷²Korintliler 1, 12:12 (burada yer verilen pasaj, sadece bölümün bir cümlesini oluşturmaktadır)

⁷³ Küng, **The Church**, s. 296-297; Dulles, **Models of The Church**, s. 43.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

Yukarıdaki pasajlar, Birlik Olarak Kilise'nin nasıl değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Hıristiyan geleneğinde Kilisenin birlik, cemaat veya cemiyet boyutuyla değerlendirilmesi gerektiğinde, Yeni Ahit'te Kilise için kullanılan İsa'nın (mistik) bedeni, Tanrı'nın kutsal tapınağı ve Tanrı'nın Halkı imajları ön plana çıkmaktadır.

Augustin ve Thomas Aquinas Kilisenin söz konusu imajını geliştirmişlerdir. Augustin, Kutsal Ruh'u beden'in Ruh'u olarak anlamış ve Kilisenin sadece görülebilir olmadığını ileri sürmüştür. Bu ifadeyle Augustin'in, Kiliseye Melekleri de inanlıların içindeki Ruhları da kapsayacak bir anlam yüklediği anlaşılmaktadır. Böylece, Augustin Kiliseye daha geniş bir anlam yüklemiş olmaktadır. Thomas Aquinas'a göre Kilise, Tanrıyla bütünleşen herkesten oluşmaktadır. Ona göre Kutsal Ruh, birliğin kaynağıdır. Bu anlamda Thomas Aquinas'a göre İsa'nın bedeni, esasen, özü itibarıyla görülebilir değil veya hiyerarşik değildir.⁷⁴

II. Vatikan Konsilinde, Kilisenin bir birlik oluşuna (bu boyutuna) özel bir vurgu yapılmıştır. Bazı Katolik yazarlar bu durumu yani, Kilisenin bir birlik oluşunu Kutsal Ruh'un birleştirici varlığıyla vurgulamayı tercih etmişlerdir.⁷⁵ Bu yönüyle Kilise, birbirine kenetlenmiş, bağlı birçok topluluktan oluşan büyük bir birlik olarak anlaşılmıştır. II. Vatikan Konsili sürecinde yeniden anlaşılması sonucunda Kilisenin, kişiler arasında gerçekleşen ilişkilerin karşılıklı anlayış ve sevgi üzerine kurulmasıyla oluştuğu vurgulanmıştır.⁷⁶

Genel olarak Hıristiyan geleneğinde, Kilise'de olmakla en azından Tanrıyla bir birlik içerisinde olunacağına inanılmaktadır. Fuellenbach'a göre, Hıristiyan toplumu içerisinde olmak, Tek Tanrı'daki üç kişinin yaşamını ve sevgisini paylaşmaktır.⁷⁷ Kilisenin birlik olarak algılanması, aynı zamanda Kilisenin bütün üyeleri üzerinde Kutsal Ruh'un aktifliğine çok daha fazla yer verildiğinin bir göstergesidir.⁷⁸

Kilisenin Birlik boyutu, daha çok evrensel olma yönünü açığa çıkarmaktadır. Zira, Kilisenin bu şekilde anlaşılması, yukarıda da belirttiğimiz gibi, İncil'de yer alan İsa'nın Bedeni, Tanrı'nın Halkı ve Kutsal Ruh'un Tapınağı imajlarıyla uygunluk arz etmesi hasebiyle Hıristiyan akımlarınca genel kabul görmüştür. Bu bağlamda, Augustin, Thomas Aquinas ve II. Vatikan Konsili Kiliseyi, Kutsal Ruhun Tapınağı ve Tanrı'nın inayetinin paylaşıldığı bir birlik olarak kabul etmişlerdir.⁷⁹

Sonuç olarak, Kilisenin komünyon (birlik) olarak tanımlanmasının temelinde ekmek-şarap ayini olarak da bildiğimiz komünyon ibadetiyle yakinen bir bağlantısı vardır. Çünkü söz konusu ayin, Tanrı'nın huzurunda Kutsal Ruh aracılığıyla İsa'yla bütünleşmeyi ifade etmektedir⁸⁰

2.2. Kuruluş Olarak Kilise

Kilisenin bir kuruluş olarak anlaşılmasında, görevlilerine ve otoritelerine güçlü bir vurgu yapılmakla birlikte Kilise, görülebilir ve hiyerarşik yapıları açısından tanımlanıp ele alınmaktadır. Kilisenin kuruluş olarak değerlendirilmesi, onun görünür boyutunu ortaya çıkarmaktadır. Yapısal veya tüzel Kilise anlayışı, I. Vatikan Konsilinin Kilise hakkındaki belgelerinde zirveye ulaşarak reform süreci boyunca Katolik Kilisesinde hâkim olan bir görüştür.⁸¹

⁷⁴Dulles, *Models of The Church*, s. 43-44.

⁷⁵Lawler, Shanahan, *A Church*, s. 3.

⁷⁶Dulles, *Models of The Church*, s. 49.

⁷⁷Lawler, Shanahan, *A Church*, s.4-7.

⁷⁸Küng, *The Church*, s.150 ve 169.

⁷⁹Dulles, *Models of The Church*, s.51.

⁸⁰Wilt, *A Church Without Borders*, s.12-13.

⁸¹Dulles, *Models of The Church*, s.28-29.

Kilisenin “mükemmel bir toplum” olarak tanımlanma şekli post-reformasyon Katolik düşüncesinde kabul görmüştür. Kilisenin “mükemmel bir toplum” olarak algılanmasıyla, gerçek Kilisenin diğer toplumlardan ayrı, onlardan daha üstün ve hiçbir eksiği olmayan görülebilir bir toplum olduğu savunulmuştur.⁸² Bu anlayış çerçevesinde Kilisenin sembolü, bütün otoriteleriyle birlikte yukarıdan aşağıya doğru inen bir piramittir. Kilisenin pramit ile sembolleştirilmesi iki temel unsura dayanmaktadır. Birincisi, Kilisenin en alt seviyesi, üzerinde Kutsal Ruh’un etkisinin önemsenmeksizin kristoloji merkezli oluşturulan bir hiyerarşi veya yapıdır. İkincisi ise, Papanın yanılmazlığına dayalı bir yapıdır ki, bu açıdan Papa, İsa’nın bu dünyadaki temsilcisi olarak algılanmaktadır.⁸³ Yapısal olarak Kilisenin Bir’liğinin temellerinin, öğretilerdeki, otoritedeki ve sakramentlerdeki birliğe dayandığı bilinir ki, bunların da dışsal olduğu görülmektedir. Atanmış görevlilerin vazifesi, öğretmek, yönetmek ve kutsamaktır. Bellarmine, Kilisenin “Roma halkı” veya Fransız Krallığı veya Venedik Cumhuriyeti gibi görülebilir ve somut bir topluluk olarak kabul edildiğini teyit etmiştir.⁸⁴ Bu şekilde olunca Kilise, politik topluluktan alıntılanan veya oluşan benzerliklerle tanımlanmış olmaktadır.

Roma Katolik Kilisesi, Kilisenin görülebilirliği konusunda orta çağdan bu güne kadar ısrarcı olmayı sürdürmüştür. Abbot B. C. Butter’in ifade şekliyle, Roma Katoliklerine göre Kilise, sadece somut tarihsel topluluktur ki, bu topluluk bir yapıya, yasaya, yöneten bir bedene ve bu kuruluşu kabul eden ve bu yasalara bağlı kalan gönüllülere sahiptir. Kilise bu unsurlardan oluşur.⁸⁵

Kuruluş boyutunda, Kilisenin üyeleri, haklar vb. durumlar açısından eşit değillerdir. I. Vatikan Konsilinde bu durum aşağıdaki gibi dile getirilmiştir: “Fakat İsa’nın Kilisesi, aynı haklara sahip bütün inanlılar açısından eşit olan bir toplum değildir. Kilise eşitlik olmayan bir toplumdur. Çünkü inanlıların bazıları, rahip vb. olarak dini yetkilere sahip kişilerdir. Özellikle Kilise, Tanrıdan gelen güç sayesinde kutsar, öğretir ve yönetir. Diğerleri ise, kendilerine Tanrıdan böyle bir güç gelmediğinden dolayı bunları yapamaz.”⁸⁶

2.3. Sakrament Olarak Kilise

Sakrament, genel olarak bir işaret anlamında kullanılmakla birlikte kendine özgü özel bir işarettir. İşaret denilince bir şeyde var olan veya olmayan bir şeyin göstergesi olarak kabul edilir. Ancak sakrament kelimesi, böyle değildir. Sakrament, bir şeyde veya birinde gerçekten var olan bir durumun işareti anlamındadır. Buradan hareketle sakrament, Tanrı’nın inayetinin yani, İsa’nın varlığının bir işaretidir.⁸⁷

Bu boyutuyla Kilise, İsa’nın ve bütün insanoğlunun birliğinin sakramentidir. Sakrament olarak Kilise, görülebilir ve sembolik unsurları açısından tanımlanmıştır. Böylece Kilise, tarih içerisinde Tanrı’nın sunduğu lütfun, inayetinin bir işareti, bir göstergesi olarak algılanmıştır. Görülebilen her şey, birliğin göstergesidir. Yani, Tanrı’nın inayetinin toplumsal göstergeleri, Kilisenin şahitliği, ibadet ve sakramentler, birliği oluşturan unsurlardandır.⁸⁸

Kilisenin sakrament olarak anlaşılmasında Henri de Lubac’ın Patristik teolojiiyi yeniden keşfetmiş olması büyük bir rol oynamıştır. Birçok Katolik teolog, Kilisenin sakrament olarak benimsenmesine taraf olmuşlardır. Mesela; Karl Rahner Kilise hakkında bu anlayışı geliştirmiştir. Yves Congar ve Edward Schillebeeckx de bu anlayışı benimseyenlerdendir.⁸⁹

⁸² Dulles, *Models of The Church*, s.30-31.

⁸³ Schillebeeckx, *The Church*, s.198.

⁸⁴ Dulles, *Models of The Church*, s.27.

⁸⁵ Rausch, *Towards A Truly Catholic Church*, s.63-64.

⁸⁶ Dulles, *Models of The Church*, s.30-31.

⁸⁷ Rausch, *Towards A Truly Catholic Church*, s. 64; Christopher O’ Donnell, O.Carm, *Ecclesia*, s. 414-415.

⁸⁸ Rausch, *Towards A Truly Catholic Church*, s. 65.

⁸⁹ Dulles, *Models of The Church*, s.55-56.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

Sakrament olarak Kilisenin hem içsel hem de dışsal olmak üzere iki yönü bulunmaktadır. Kilisenin dışsal boyutu, Kilisenin gözle görülebilen yapısıdır. Kilisenin kuruluş veya yapısal boyutu kaçınılmazdır, temeldir. Dışsal bir gerçeklik olarak yapısal veya kurumsal yönü olmadan Kilise, görülebilir olamayacağından Kilisenin kuruluş olarak tanımlanması zorunluluk arz etmektedir. Hıristiyanlar arasında da görülebilir bir birliğin istendiği bir gerçektir. Kilisenin içsel yönünü ise, İsa'nın bedeni olarak kabul edilen üyelerinin inançları, sevgileri ve umutları içerisinde İsa'nın var olması oluşturmaktadır.⁹⁰ Sakrament, Tanrı'nın inayetinin gerçekleştiğinin bir göstergesidir. Sakrament, bir olay özelliği taşımaktadır ve dinamiktir. Sakrament olarak Kilise, inayetin gerçekleştiği bir olaydır.⁹¹ Bu cümleler çerçevesinde İsa, yukarıda geçtiği gibi, Tanrı'nın sakramenti olarak; Kilise de İsa'nın sakramenti olarak kabul edilmiştir. Böylece sakrament olarak Kilise, hem olay olma hem de dinamik olma özelliğine sahip olmuştur.

2.4. Elçi (Müjdecî) Olarak Kilise

Elçi boyutuyla Kilise, Tanrı'nın inayetinin görülebilir bir sembol olarak anlaşıldığı sakrament terimine vurgu yapmaktadır. Kilisenin bu şekilde değerlendirilmesiyle asıl olan inayetin, İsa'nın bu dünyada var olan inayeti olduğu görüşü benimsenmiş olmaktadır. Böylece, Kilise bu gerçekliğin bir işareti olarak kabul edilmiştir. Bu anlayışın amacı, Tanrı'nın sözünün (kelamının) inanç olarak kabul edilmesiyle toplanmış, şekillenmiş ve kurulmuş bir Kilise görüntüsü oluşturmaktır. Kilise, Tanrı'nın sözünün (kelamının) elçisidir. Yani, Kilise bu anlamıyla Tanrı'nın sözünün taşıyıcısıdır.⁹²

Elçi olarak Kilise, belli bir misyona sahip olup, o misyonu taşıma görevini üstlenmiş bir araçtır.⁹³ Böylece Kilise, toplumsal bir ortamda kraliyet kararnameyi ilan etmek için gelen kralın elçisine benzetilmiştir. Elçi olarak Kilise anlayışında, Tanrı'nın sözünü taşımaktan başka her şey, inancın açıklanması, liturjiler, Kilise yönetimi vs. hepsi ikinci derecede yer almaktadır. Kilisenin elçilik görevi, Kilisenin Tanrı'nın Halkı olarak anlaşılmasıyla paralel olarak aşağıda yer alacak olan Kutsal metin pasajları çerçevesinde, Tanrı'nın krallığı gelmeden önce bütün dünyaya Tanrı'nın sözünü ulaştırmaktır. Kilisenin bir elçi veya müjdecî olarak anlaşılmasının amacı, işittiklerini ve inandıklarını ilan etme ve duyurma misyonuyla yakından bağlantılıdır.⁹⁴ Kiliseye yüklenen bu misyon, Yeni Ahit'te yer alan bazı pasajlarda ifade edilmiştir. Mesela; "İsa onlara şöyle buyurdu: Dünyanın her yanına gidin. Müjdecî bütün yaratılışa duyurun. İman eden, vaftiz olan kurtulacak, iman etmeyen ise, hüküm giyecektir."⁹⁵ "İsa yanlarına gelip kendilerine şunları söyledi: Gökte ve yerde bütün yetkiler bana verildi. Bu nedenle gidin, bütün ulusları öğrencilerim olarak yetiştirin. Onları Baba, oğul ve Kutsal Ruh adıyla vaftiz edin. Size buyurduğum her şeye onlara uymayı öğretin. İşte ben dünyanın sonuna dek her an sizinle birlikteyim".⁹⁶ Elçi olarak Kilisenin başlıca görevi, Müjdecî tüm dünyaya ilan edip duyurmaktır.

2.5. Hizmetçi Olarak Kilise

Dulles'in belirttiği gibi, Kilisenin algılanış şekli dünyayla olan alakasına göre farklılık arz eder. Yukarıda ele alınan Kilise modellerinde Dulles'in yaptığı vurgular şunlardır: 1-Kurumsal Kilise anlayışında Kilise, İsa'dan aldığı yetkiyle öğretir, kutsar ve yönetir. 2-Birlik (komünyon)

⁹⁰ Lumen Gentium 9 ve 48.

⁹¹ Dulles, **Models of The Church**, s. 62-63.

⁹² Küng, **The Church**, s.104-112; Dulles, **Models of The Church**, s. 71.

⁹³ Haktan BİRSEL, "Fransız Misyonerler Tarafından İstanbul Ve Levant Misyonunun Oluşturulması" (Papaz J. Baptist Piolet'nin Mektubu), **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/4, Spring 2014, s. 207-223.

⁹⁴ Dulles, **Models of The Church**, s.75-76.

⁹⁵ Markos, 16:15-16.

⁹⁶ Matta, 28:18-20.

olarak Kilise, en son safhasında Tanrı'nın kusursuz Krallığı haline gelecek olan İsa'nın bedeni veya Tanrı'nın Halkı olarak algılanmaktadır. 3-Sakrament olarak Kilise, tüm toplum açısından İsa'nın görülebilir olan inayeti şeklinde anlaşılmaktadır. 4-Elçi olarak ise Kilise, önemli bir role sahiptir ve müjdeyi tüm dünyaya ilahi bir mesaj olarak duyurma görevi üstlenmiş olmaktadır.⁹⁷

Hizmetçi olarak Kilise, toplumsal dönüşümde Kilisenin etkili olmasına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Geleneksel olarak Kilise, günahkâr ve ahlaksız dünyadan kaçmak için bir sığınak olarak sunulmuştur. Hizmetçi olarak Kilise imajı, bir Kilisenin dünyanın iyi olması için hizmette bulunması gerektiğini belirtmektedir. İncilde belirtildiği gibi Kilisenin hizmetçi olması şöyle ifade edilmektedir: “İnsanoğlu bile hizmet edilmeye değil, hizmet etmeye ve canını birçokları uğruna fide olarak vermeye geldi”⁹⁸

Bu boyutuyla Kilisenin başta gelen sorumluluğunun, insana hizmet etmek olduğu açıktır. Bu bağlamda Kilise, sadece inançla ilgili alanlarda değil dünyevî işlerde de, fakirlik, dert, sıkıntı, keder vb. durumlarda da insanlara yardımcı olarak hizmet etmelidir. Bu boyutuyla Kilise, zengin ve güçlü bir yapıya sahip olmalıdır ve insanların hayatlarının İsa Mesih'in hayatına benzemesi adına insanların hizmetçisidir.⁹⁹

II. Vatikan sonrası 1966 yılında Kilisenin hizmetçi olarak görülmesi Kardinal Richard Cushing tarafından “The Church Servant” olarak dile getirilmiştir. Richard Cushing, İsa'nın sadece krallığın geleceğini müjdelemek için gelmediğini; onun aynı zamanda bizzat kendisini krallığın gelmesi için adamak için geldiğini ifade etmiştir. Kilisenin mahiyetiyle ilgili devamla, Kilisenin İsa'nın bedeni imajıyla sıkıntılara düşer olan bir hizmetçi olduğuna ve Kilisenin de sadece Krallığın geleceğini ilan etmekle görevli olmadığına, aksine diğerleri için her alanda bir hizmetçi olması gerektiğine vurgu yapmıştır.¹⁰⁰

Dulles, Bonhoeffer'in Kilisenin mütevazı bir hizmetçi olduğunu ifade ettiğini belirttiikten sonra onun şu pasajına yer vermiştir: “Kilise ancak diğerleri için var olduğu müddetçe Kilisedir. Başlangıç yapılması için muhtaç olunan bütün imkânların verilmesi zorunludur. Din adamları grubu sadece cemaatlerinin kendi özgür iradeleriyle verdikleriyle geçimini sağlamalıdır. Veya imkân nispetinde kendileri de dünyevi işlerle iştigal etmelidir. Kilise, insan yaşamının sıradan problemleriyle ilgilenmeli, hükmeden değil yardım ve hizmet eden olmalıdır”¹⁰¹

Sonuç

Kilise ile ilgili geliştirilen teoloji, Hıristiyan ilahiyatında önemli inanç esaslarından birini oluşturmaktadır. İznik İman Bildirgesi(325)'nde ve Kadıköy Konsili(381)'inde alınan kararlar kilisenin “tek/bir, kutsal, katolik ve apostlik” olduğu kabul edilmiştir. Kilisenin mahiyetiyle ilgili teolojiler bu konsilde alınan temel üzerine devam etmiştir. Hıristiyan ilahiyatında kilisenin boyutları genel olarak komünyon(birlik), kuruluş, sakrament, elçi ve hizmetçi olarak kabul edilmiştir.

KAYNAKÇA

CARROLL, B. H., **Ecclesia: The Church**, The Baptist Standart Bearer-Inc., Paris, 2006.

BİRSEL, Haktan, “Fransız Misyonerler Tarafından İstanbul Ve Levant Misyonunun Oluşturulması” (Papaz J. Baptist Piolet'nin Mektubu), **Turkish Studies - International**

⁹⁷ Dulles, **Models of The Church**, s. 81.

⁹⁸ Markos, 10:45.

⁹⁹ Dulles, **Models of The Church**, s. 86.

¹⁰⁰ Dulles, **Models of The Church**, s. 85.

¹⁰¹ Dulles, **Models of The Church**, s. 87.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

- Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/4, Spring 2014.
- DULLES, Avery, **The Catholicity of The Church**, Oxford Üniversty Press, New York, 1985.
- , **Models of The Church**, İmage Books, New York, 1987.
- , "The Church as 'One, Holy, Catholic, and Apostolic'" **Evangelical Review of Theology** 23, sayı: 1, January 1999.
- EŞMELİ, İsmet, "Hıristiyanlık Tarihinde Kilise ve 'Kilise' İçin Kullanılan Metaforlar", **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/5 Spring 2014.
- HAS, Kenan, "Tanrı Anlayış(Lar)ının Tezahürü: Yahve'den İsa'ya Geç(Emey)İş Sorunu Üzerine", **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 9/5, Spring 2014.
- KERR, Fergus, **Twentieth-Century Catholic Theologians**, Blackwell Pulishing, 2007.
- KÜNG, Hans, **The Catholic Church**, (Çev. John Bowden), The Modern Library, New York, 2003.
- , **The Church**, İmage Books, Garden City New York, 1976.
- LAWLER, Michael G., Thomas J. Shanahan, **A Church: A Spirited Communion**, The Liturgical Press, Collageville, Minnesota, 1995.
- MCBRIEN, Richard P., **The Church**, Harper Collins Publishers, New York, 2008.
- O' DONNELL, Christopher, O. Carm, **Ecclesia (A Theolgical Encylopedia of The Church)**, The Liturgical Press, Collegeville Minnesota.
- PHILLIPS, Richard D., Philip G. Ryken, Mark E. Dever, **The Church**, PR Publishing, Company, Philipsbourg, New Jersey, 2004.
- RAUSCH, Thomas P., **Towards A Truly Catholic Church**, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 2003
- SCHİLLEBEECKX, Edward **Church: The Human Story of God** (Çev. John Bowden), The Crossroad Publishing Company, New York, 1990.
- TAVARD, George H., **The Church, Community of Salvation**, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1992.
- WILT, Jeffrey Vander, **A Church Without Borders**, The Liturgical Press, Collegeville, Minnesota, 1962.
- <http://www.usccb.org/beliefs-and-teachings/what-we-believe/catechism/catechism-of-the-catholic-church/epub/index.cfm>. (25.05.2014).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/8 Summer 2014

